

ROZEZNĚNÉ PŘESÝPACÍ HODINY

JUSTĚ JANULYTĚ: SMĒLIO LAIKRODŽIAI / SANDGLASSES

LITEVSKÉ HUDEBNÍ INFORMAČNÍ A VYDAVATELSKÉ STŘEDISKO, VILNIUS

(WWW.MIC.LT, WWW.LXT.LT)

Impozantní řada profilových alb edice *Contemporary Composer*, již Litevské hudební informační a vydavatelské středisko už několik let důkladně mapuje a vydatně propaguje oblast litevské soudobé hudby, má nový podnětný přírůstek. Je jím sada (digipack) CD a DVD Justě Janulytė (*1982), skladatelky, která v současné době žije a působí střídavě ve Vilniusu a Miláně.

Justě Janulytė by si jako jedna z nejvýraznějších postav mladé tvůrčí generace a jako mezinárodně respektovaná autorka zasloužila profilové album již – alespoň o chlup – dříve a obsah CD je důkazem, že by bylo dostatečně nosné a reprezentativní. Vyplatilo se však posečkat a spolu s audio nahrávkami pěti skladeb vydat i DVD se záznamem provedení dosud nejdelšího, technicky nejkompikovanějšího a zároveň nejúspěšnějšího díla Janulytė, které dalo celému albu název.

Takřka hodinová skladba *Smėlio laikrodžiai / Sandglasses* (Přesýpací hodiny, 2010) pro čtyři violoncella, živou elektroniku a instalaci je vyvrcholením dosavadní tvorby Justě Janulytė a již teď je zjevné, že zásadní význam má i pro litevskou hudbu vůbec: vždyť bezprostředně po premiéře na vilniuském festivalu Gaida si ji postupně přebírala jedna důležitá destinace za druhou – Huddersfield Contemporary Music Festival, MaerzMusik v Berlíně, amsterdamský Holland Festival, Varšavská jeseň, štrasburská Musica, římská RomaEuropa, Sydney Festival, Operadhoj v Madridu nebo Sonica v Glasgow (na posledních dvou uvedených místech byl pořízen záznam pro DVD).

Přesýpací hodiny dobře dokumentují kompoziční styl a metodu Janulytė (jakkoli jsou ve svém finálním tvaru dílem několikačlenného tvůrčího týmu). Příznačný je již název skladby, který se sice na první pohled „tváří“ jako poetický program, ale přestože jej lze vnímat jako mnohovýznamovou metaforu, jeho primární význam je dán racionální souvislostí s vlastní strukturou skladby. Ta vzešla z představy souběžného spuštění několika přesýpacích hodin o různé velikosti a délce měřených časových úseků, která se z hudebního hlediska odrazila ve formě polytemporálního kánonu, kde violoncella – každé v jiném tempu – pozvolna „sestupují“ od nejvyšších tónů k nejnižším v diapazonu pěti oktáv. Hypnotický mikropolyfonní tok je zvukově zahušťován

a dynamicky zesilován elektronicky manipulovanými violoncellovými party, nahranými v reálném čase a následně znovu pouštěnými do „živého“ hraní.

Vizuální složka je s hudbou úzce propojena; umocňuje pomalou – zdánlivě jednotvárnou – zvukovou proměnu a do jisté míry, jakkoli se vyhýbá popisnosti, posiluje představu přesýpacích hodin: hudebníci – violoncellisté z Gaida Ensemble (Edmundas Kulikauskas, Povilas Jacunskas, Rūta Tamutytė a Onutė Švabauskaitė) – jsou totiž na pódiu umístěni do čtyř tylových válců, na které je v kombinaci se světelným designem projektován pohybující se abstraktní obraz (který ovšem jeho autor, italský video-artist Luca Scarzella, vytvořil nasnímáním skutečné matérie). Vše stojí na poměrně jednoduchých východiscích, ale celek je opravdu působivý a dobře vyznívá i na vyvedeném záznamu. Vítaným doplňkem DVD je bonusový, přibližně dvacetiminutový materiál v podobě rozhovorů s tvůrci díla.

Skladby na CD jsou čistě hudební kusy bez vizuální složky a s výjimkou nejnovějšího díla alba – více než půlhodinové kompozice *Debesų stebėjimas* (Pozorování oblohy, 2012) – se jejich délka pohybuje kolem deseti minut. Přesto jsou ale všechny svou povahou blízké *Přesýpacím hodinám*. Opět je v nich patrný vztah mezi názvy, odkazujícími k různým univerzálním jevům či procesům, a samotným zvukovým materiálem, analogicky organizovaným podle jejich daností. Například skladba *Akvarelė* (Akwarel, 2007) pro smíšený sbor (zde v podání Estonského filharmonického komorního sboru pod vedením Paula Hilliera), která v roce 2009 zabodovala na Mezinárodní skladatelské tribuně UNESCO v Paříži, imituje svými rozostřenými konturami odstíny „rozpitými“ v akvarelu, v (pod)zimně laděném díle *Naktų ilgėjimas* (Prodlužování nocí, 2009) pro smyčkový orchestr (Sinfonietta Rīga pod taktovkou Normundse Šně) ustupuje jedna zvuková vrstva, pohybující se ve spodním

registru a zvolna utichající (zkracující se dny), ve prospěch druhé vrstvy s postupně zesilovanými a prodlužovanými zvuky (tedy nocemi) apod.

____ Příznačným rysem celé tvorby Justė Janulytė je svėbytný pŕístup k instrumentálnímu či vokálnímu aparátu: skladatelka nezachází s nástroji či hlasy na bázi individualizovaných hlasů, ale pracuje s nimi jako s jakýmsi „supernástrojem“ či utopickým nástrojem; z toho vyplývající zvuková homogenita vedla autorku k označení její hudby jako *monochromní*. Ne náhodou jsou proto její díla komponována převážně pro soubory složené ze stejných nebo příbuzných nástrojů; někdy si vypořádává elektronikou, jako v případě *Přesýpacích hodin* nebo skladby *Psalmés* (Žalmy, 2008) pro sólové violoncello a zvukový pás (s přednahránými violoncelly). Ovšem na stejném základě (a s udivujícím účinkem) takto přistupuje i k sestavám různorodým, jak dokazuje již

zmíněná, velice masívní skladba *Pozorování oblohy* pro sbor, dvě dechová kvinteta a smyčce na texty lotyšského básníka Knutse Skujeniekse (opět Sinfonietta Rīga s dirigentem Normundsem Šně a sbor Kamēr...) nebo *Tekstilė* (Textil, 2008) pro symfonický orchestr (Symfonický orchestr divadla La Fenice pod taktovkou u nás dobře známého Eliahu Inbala, někdejšího šéfdirigenta České filharmonie).

____ Justė Janulytė nepíše mnoho – většinou jednu, dvě skladby do roka. To má své klady, neboť každá její partitura je díky tomu – zdá se – důkladně, do nejmenších detailů promyšlená, což se projevuje nejen „na papíře“ – v notách či komentářích –, ale hlavně při poslechu. Autorské album Janulytė tak přesvědčuje, že litevská soudobá hudba má v mladé generaci osobnost s originálním rukopisem a velkým mezinárodním potenciálem.

